

บทที่ 6

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในการดำเนินงานวิจัยเรื่อง การหาแนวปฏิบัติที่เหมาะสมในการจัดการขยะและลดปริมาณขยะสะสมในครัวเรือนของชุมชนตำบลป่าสังข์ อำเภोजตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด นั้น สามารถสรุปผลและอภิปรายผลงานวิจัย เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ตามวัตถุประสงค์การวิจัย และเพื่อให้ข้อเสนอแนะสำหรับนักวิจัยในพื้นที่ นักวิจัยที่สนใจจะทำงานวิจัยต่อยอด ชุมชน และองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา และบริหารจัดการขยะในพื้นที่ โดยได้สังเคราะห์จากผลที่ได้จากกระบวนการวิจัย และการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รายละเอียดดังต่อไปนี้

6.1 สรุปผลการวิจัย

สังเคราะห์บริบทพื้นที่

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ พบว่าการบริหารจัดการขยะในระดับตำบลป่าสังข์ อำเภोजตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ยังไม่แนวปฏิบัติที่ชัดเจน แต่องค์การบริหารส่วนตำบลได้เล็งเห็นความสำคัญของปัญหาขยะอันเนื่องมาจากมีปริมาณขยะในพื้นที่จำนวนมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด และไม่มีการจัดเก็บขยะอย่างเป็นระบบ อย่างไรก็ตามในเขตตำบลมีหมู่บ้านต้นแบบด้านการจัดการตนเองที่เข้มแข็ง หมู่ที่ 2 ที่มีแนวปฏิบัติที่ชัดเจน การสร้างความเข้มแข็งในชุมชนโดยสามารถบริหารจัดการกันเองโดยอาศัยความเข้มแข็งของผู้นำชุมชน มีสภาผู้นำชุมชน และการมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้าน และทำให้เกิดวัฒนธรรมการรักษาดูแลหน้าบ้านน่ามอง จนทำให้หมู่บ้านได้รับการสนับสนุนทั้งทางด้านงบประมาณและการจัดกิจกรรม เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งและเป็นต้นแบบในด้านการจัดการตนเองและเป็นตัวแทนของอำเภोजตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ดเพื่อส่งเข้าประกวดระดับจังหวัดต่อไป ตำบลป่าสังข์มีการบริหารจัดการขยะโดยการจัดกิจกรรมธนาคารขยะและส่งเสริมให้ภาคีเครือข่ายอันได้แก่หน่วยงานราชการได้แก่ โรงเรียนในพื้นที่ชุมชน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลป่าสังข์ มีส่วนร่วมด้วยในการดำเนินการ โดยการตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการด้านขยะและการดำเนินงานของสภาผู้นำ ขับเคลื่อนให้มีการคัดแยกขยะตั้งแต่ต้นทางจากครัวเรือน โดยมีการทูลครัวเรือนเป็นสมาชิกและนำขยะมาขายทุกวันที่ 22-24 ของทุกเดือน มีบัญชีสมุดฝากในนามสมาชิกของครัวเรือนโดยมีค่าสมัคร 100 บาท เมื่อขยะขยะรีไซเคิลได้ก็จะนำเข้าฝากในบัญชีเพื่อเป็นสวัสดิการฌาปนกิจของสมาชิกในครัวเรือนนั้นเมื่อเสียชีวิต เป็นกลยุทธ์ในการส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนได้ตระหนักในการบริหารจัดการขยะในครัวเรือนเป็นการลดปริมาณขยะในชุมชน และยังคงคุ้มครองสุขภาพและสวัสดิการด้วย ซึ่งจากผลการดำเนินการดังกล่าว องค์การบริหารส่วนตำบลป่า

สังข์ จึงมีนโยบายในการผลักดันให้ทุกหมู่บ้านเป็นสมาชิกให้ครบทุกครัวเรือน เช่นเดียวกับชุมชนต้นแบบหมู่ที่ 2 ซึ่งครัวเรือนเป็นสมาชิกครบทุกครัวเรือน ส่งผลให้มีหมู่บ้านอื่นปฏิบัติตามซึ่งมาถึงเดือนธันวาคม ๒๕๖๐ สมัครสมาชิกครบร้อยละ ๙๕ ส่งผลให้ตำบลป่าสังข์เป็นตำบลต้นแบบในอำเภอจตุรพักตรพิมานนำมาซึ่งความภาคภูมิใจให้กับชาวบ้านและชุมชน

6.1.2 สรุปผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย

ผลการวิจัยที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และตัวชี้วัดของโครงการ จำแนกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

1. ด้านการเพิ่มมูลค่าขยะจากกระบวนการจัดการขยะในชุมชนโดยแปรรูปผลิตภัณฑ์สำหรับใช้สอยในครัวเรือน

วิธีการจัดการการใช้ประโยชน์จากขยะ

- 1) สำรวจและรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณและประเภทของขยะ
- 2) ประชาสัมพันธ์ให้กลุ่มผู้สนใจ
- 3) สำรวจกลุ่มผู้สนใจในการแปรรูปขยะ
- 4) จัดทำโครงการ ประสานงานเพื่อจัดสรรงบประมาณ ผู้ดำเนินการ วิธีการ
- 5) ดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของโครงการ
- 6) ติดตาม ประเมินผล ของโครงการ

ผลการปฏิบัติงานจากการเพิ่มมูลค่าขยะและการนำไปใช้ประโยชน์ ได้แก่

- 1) การเลี้ยงไส้เดือนจากเศษอาหาร
- 2) การทำปุ๋ยหมัก ปุ๋ยอัดเม็ดและน้ำหมักชีวภาพ
- 3) การประดิษฐ์นวัตกรรมอุปกรณ์ออกกำลังกายจากขวดพลาสติก
- 4) การประดิษฐ์อุปกรณ์กายภาพบำบัดเท้าจากกะลามะพร้าว
- 5) การแปรรูปตะกร้าและโคมไฟจากกระป๋องเครื่องดื่มโลหะ

2. ด้านการสร้างแนวปฏิบัติที่ดีและเหมาะสมในการจัดการขยะในครัวเรือน

จุดเริ่มต้นการสร้างแนวปฏิบัติของตำบลป่าสังข์เกิดจากนโยบายและคณะทำงานของบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าสังข์เป็นทีมดำเนินการและให้คณะกรรมการชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมและเรียนรู้ ซึ่งในอนาคตจะให้ชุมชนเป็นผู้บริหารจัดการเอง ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การอบรมศึกษาดูงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆที่ประสบ

ผลสำเร็จ

ขั้นตอนที่ 2 การขอความเห็นชอบจากสภา อบต.ป่าสักและนำเสนอผ่านเวที
ประชาคมทุกหมู่บ้านให้ความเห็นชอบ

ขั้นตอนที่ 3 สร้างและพัฒนาทีมพี่เลี้ยง

- จัดอบรม แต่งตั้งทีมพี่เลี้ยง แต่งตั้งคณะกรรมการ

ขั้นตอนที่ 4 การสร้างผู้นำในการเปลี่ยนแปลง

- ประชุมผู้นำทุกภาคีเครือข่าย ให้เข้าใจสถานการณ์ปัญหาขยะในปัจจุบัน

ขั้นตอนที่ 5 ลงมือปฏิบัติ

- การจัดทำบันทึกข้อตกลง ร่างระเบียบกองทุน ประกาศกองทุนฯ การรณรงค์ให้ประชาชนเข้าร่วมโครงการเป็นสมาชิกกองทุนฯการออกรับซื้อขยะ

ขั้นตอนที่ 4 การสร้างผู้นำในการเปลี่ยนแปลง

- ประชุมผู้นำทุกภาคีเครือข่าย ให้เข้าใจสถานการณ์ปัญหาขยะในปัจจุบัน

ขั้นตอนที่ 5 ลงมือปฏิบัติ

- การจัดทำบันทึกข้อตกลง ร่างระเบียบกองทุน ประกาศกองทุนฯ การรณรงค์ให้ประชาชนเข้าร่วมโครงการเป็นสมาชิกกองทุนฯการออกรับซื้อขยะ

ขั้นตอนที่ 6 ปรับปรุงวิธีการ

- การปรับปรุงการรับซื้อ การคัดแยกขยะผลจากการรับซื้อขยะ สรุปผลแต่ละเดือน และแก้ไขระเบียบเมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. 2559 ให้สมัครสมาชิกเพิ่ม เพื่อเป็นการถวายนหลวง (กิจกรรมร่วมพลังแห่งความภักดี)

ขั้นตอนที่ 7 การขยายผลในการปฏิบัติงาน

- ขยะแลกแต้ม แต้้มแลกรางวัล
- คัดเลือกหมู่บ้านต้นแบบจัดการขยะ Zero Waste (3Rs)
- จัดนิทรรศการในวันรับการประเมินกำนันยอดเยี่ยมตำบลป่าสัก วันที่ 13

ม.ค. 2560

ผลลัพธ์ที่ได้จากการดำเนินโครงการ

1. ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในการคัดแยกขยะตั้งแต่ต้นทาง ทั้ง 4 ประเภทได้อย่างถูกต้อง ดูได้จากที่สมาชิกกองทุนขยะสะสมเงินทองคุ้มครองสุขภาพนำขยะมาขาย มีการคัดแยกขยะ และสามารถกำจัดขยะได้มากกว่า 132 ตัน ต่อปี
2. สามารถลดปริมาณขยะและกำจัดขยะอย่างเป็นระบบ ประชาชนมีความพึงพอใจมาก
3. เป็นตำบลต้นแบบการบริหารจัดการขยะมูลฝอยที่มีประสิทธิภาพ

4. ประชาชนชาวตำบลป่าสังข์ตระหนักถึงการรักษาสสิ่งแวดล้อม ดูได้จาก การประเมินหมู่บ้านของคณะกรรมการประเมินหมู่บ้าน ตามโครงการตำบลป่าสังข์ ใส่สะอาด (สุขภาพดี มีบ้านสะอาด น่าอยู่ น่านอง)

3. การถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับแนวปฏิบัติที่ดีและการเพิ่มมูลค่าขยะจากกระบวนการจัดการขยะ

หลังจากนายกองค์การบริหารส่วนตำบลป่าสังข์ได้ร่วมประชุมร่วมกับผู้ว่าราชการจังหวัดร้อยเอ็ดซึ่งมีนโยบายเร่งด่วนในเรื่องการจัดการขยะและการคัดแยกขยะในครัวเรือน ได้มีการจัดอบรม การคัดแยกขยะ และโครงการ Zero waste ให้กับชุมชน ซึ่งมีหมู่บ้านตัวอย่างการเริ่มโครงการ Zero waste สามารถดูได้จากหมู่ที่ 2 โดยเริ่มโครงการมาตั้งแต่เดือนธันวาคม 2559 จึงได้วางแผน ดำเนินการโครงการและกิจกรรมร่วมกับชุมชน ดังนี้

1) ขับเคลื่อนและพัฒนาการจัดการขยะให้ครบทุกครัวเรือน ที่ผ่านมาถึงแม้ว่าจะมีชุมชนเข้าร่วมโครงการกองทุนขยะสะสมเงินทองคุ้มครองสุขภาพ ทุกหมู่บ้านแต่ยังไม่ครบทุกครัวเรือน ทางองค์การบริหารส่วนตำบลป่าสังข์ จึงมีแนวคิดจะจัดอบรมสัมมนาณรงค์ขับเคลื่อนให้ครัวเรือนสมัครเป็นสมาชิกให้ครบทุกครัวเรือน โดยเน้นผลประโยชน์ที่จะได้รับและแก้ไขปัญหากติกา การรับผลประโยชน์และการคุ้มครอง ซึ่งปัจจุบันได้มีสมาชิกครบ 100 เปอร์เซ็นต์เมื่อเดือนธันวาคม 2560

2) ตำบลป่าสังข์ได้รับโอกาสเป็นต้นแบบด้านการจัดการขยะและได้ต้อนรับทีมเครื่อง ข่ายการจัดการขยะทั้ง 13 พื้นที่ ในการอบรมเชิงปฏิบัติการและศึกษาดูงาน ซึ่งได้มีการแลกเปลี่ยน เรียนรู้และถอดบทเรียนร่วมกัน

6.1.3 บทเรียนจากกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันและการดำเนินงาน ที่สำคัญ ได้แก่

กระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ได้เรียนรู้กับหน่วยงานในชุมชนทุกระดับ ซึ่งต้องอาศัยความ ร่วมมือ การเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น สรุปร่วมกัน

บทเรียนจากการดำเนินการ ได้แก่ การแก้ปัญหา ต้องอาศัยความร่วมมือ อาศัยบริบท และ อาศัยผลประโยชน์ที่จะได้รับร่วมกันของชุมชนในอนาคต จึงทำให้เกิดการแบ่งปัน หรือองค์ความรู้ พฤติกรรมที่ทำให้เห็นผลลัพธ์ที่ดี ได้เรียนรู้ถูกผิดจนกระทั่งได้รับแนวปฏิบัติที่เหมาะสมกับชุมชน ผลสำเร็จขึ้นอยู่กับความร่วมมือและภูมิปัญญาของสมาชิกในชุมชนเป็นหลัก ซึ่งสรุป ได้ดังนี้

1. ทีมเวิร์คและความเข้มแข็งขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าสังข์
2. การเมืองดี มีแนวคิดการบริหารเพื่อพัฒนาชุมชน
3. ชุมชนเชื่อมั่นและศรัทธาในผู้นำ

4. ความเป็นชุมชนแบบญาติพี่น้อง
5. ความตระหนักรู้การสำนึกกรักบ้านเกิด

6.1.4 ข้อค้นพบในส่วนของปัจจัยเอื้อต่อความสำเร็จ/ข้อจำกัด ที่สำคัญ แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ปัจจัยเงื่อนไข และ ปัจจัยสู่ความสำเร็จ ดังนี้

1. ปัจจัยเงื่อนไข

ด้านการบริหารการเข้าถึงขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นกับชุมชน สรุปได้ ดังนี้

- 1) เห็นช่องว่างการสื่อสารและการบริหารระหว่างหน่วยงานองค์การบริหารส่วนตำบล กับ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และชุมชน เพราะอำนาจการบริหารและงบประมาณขึ้นอยู่กับองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการบริหารและการขับเคลื่อนเชิงพัฒนา
- 2) ในบางพื้นที่ที่มีความเข้มแข็ง มีภาวะความเป็นผู้นำ ซึ่งได้รับความไว้วางใจและความศรัทธาจากชุมชนทำให้การบริหาร การพัฒนาหมู่บ้านเป็นไปได้ดีเพราะได้รับความร่วมมืออย่างดีจากชุมชน
- 3) การเมืองก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดการพัฒนาหรือการมีส่วนร่วม และบางพื้นที่บางกลุ่มก็ไม่ได้เห็นด้วยทำให้การบริหารไม่เป็นไปเป้าหมายที่วางไว้

2. ปัจจัยสู่ความสำเร็จในการดำเนินการจัดการขยะในชุมชน

1. มีแผนและนโยบายที่ชัดเจน
2. มีเป้าหมายและตัวชี้วัดที่ชัดเจน
3. มีหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบล
4. มีสภาชุมชน กรรมการและคณะทำงาน
5. ผู้นำเข้มแข็งและเห็นความสำคัญ
6. ชุมชนให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วม
7. มีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชนที่เอื้ออำนวย
8. ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและมีเครือข่าย เช่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล โรงเรียน วัดและสำนักงาน สิ่งแวดล้อมจังหวัด และผู้รับซื้อขยะ
9. มีโครงการและกิจกรรม เช่น ธนาคารขยะ กองทุนขยะสะสมเงินทองคัมครอง สุขภาพ การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากขยะและเศษวัสดุทางการเกษตร กลุ่มแปรรูปปุ๋ยหมัก ปุ๋ยอัดเม็ดและน้ำหมักชีวภาพ
10. มีกฎกติกา ระเบียบแนวปฏิบัติ

11. ในชุมชนมีจิตอาสา
12. มีงบประมาณสนับสนุน

6.2 องค์ความรู้และนวัตกรรมจากงานวิจัย

1) การดำเนินงานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในชุมชนในด้านการจัดการขยะในครัวเรือน จำเป็นต้องศึกษาบริบทของพื้นที่ในด้านการจัดการขยะ โอกาสและอุปสรรคที่มีต่อการจัดการขยะ รวมถึงข้อมูลพื้นฐานด้านปริมาณและพฤติกรรมการบริโภคและการทิ้งขยะ และการดำเนินงานต้องได้รับความร่วมมือจากสมาชิกในชุมชน

2) การจัดการขยะในครัวเรือน ต้องเริ่มจากพฤติกรรมของสมาชิกในครัวเรือน โดยได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากหน่วยงานองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นในชุมชน ซึ่งผู้นำในชุมชนเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเพื่อสร้างแรงจูงใจและความเชื่อมั่นให้กับสมาชิกในการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้การสร้างเครือข่ายการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างพื้นที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดการสร้างสรรค์แนวคิดในการปฏิบัติงานที่เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทพื้นที่ได้

3) การดำเนินงานในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบล มีผู้นำในระดับหมู่บ้านที่มีศักยภาพ ผู้นำมีแนวความคิดด้านการพัฒนา และความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะดำเนินการ จะนำไปสู่ความสำเร็จและเกิดการพัฒนาร่วมกันจากชาวบ้าน

6.3 ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับชุมชน

จากการศึกษาและการจัดกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมกับชุมชน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและพลังขับเคลื่อน ตามบริบทและวัฒนธรรมชุมชน ซึ่งผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น มีดังนี้

1) **การหนุนเสริมนโยบาย** จากการร่วมเครือข่ายการจัดการขยะทำให้มีโครงการและกิจกรรมตลอดจนกระบวนการขับเคลื่อนของชุมชนไปได้เร็วขึ้น และเป็นไปตามเป้าหมายขององค์การบริหารส่วนตำบล

2) **เกิดแรงผลักดัน** ทุกกิจกรรมมีส่วนผลักดันให้ชุมชนเกิดการตื่นตัว มีพลังมีแนวร่วมเกิดความร่วมมือของคนในชุมชนลุกขึ้นมาผลักดันโครงการ กิจกรรม ขับเคลื่อนไปได้เร็ว เช่น ธนาคารขยะ การแปรรูปปุ๋ย การแปรรูปวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร การแปรรูปผลผลิตจากพลาสติกและโลหะ การรวมกลุ่มของจิตอาสา การประยุกต์ใช้อุปกรณ์การออกกำลังกายของกลุ่มผู้สูงอายุจากกะลามะพร้าว เป็นต้น

3) **จุดประกายความคิด** การจัดเวที การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จุดประกายความคิดนำไปใช้และนำไป

4) **เกิดภาคีเครือข่าย** จากกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทำให้เกิดภาคีเครือข่ายกับ 15 พื้นที่ และอีก 2 พื้นที่ คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ และ องค์การบริหารส่วนตำบลเหล่า อำเภอร่องเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด

5) **เกิดวิทยากรกระบวนการของชุมชน** ทุกกิจกรรมในกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม เกิดการแลกเปลี่ยนความคิด ชุมชนกล้าพูด กล้าแสดงออกและหลายพื้นที่สามารถเป็นวิทยากรกระบวนการ ให้กับกลุ่มที่มาศึกษาดูงาน เป็นต้น

6.4 อภิปรายผลการวิจัย

1) รูปแบบแนวทางการจัดการขยะที่เหมาะสมและการเพิ่มมูลค่าขยะจากครัวเรือน

การปรับพฤติกรรมด้านการจัดการขยะ และการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในการคัดแยกขยะแต่ละครัวเรือน เป็นแนวทางสำคัญที่จะทำให้ปริมาณขยะในพื้นที่ลดลง ลดงบประมาณในการจัดเก็บและนำไปกำจัด รวมถึงปัญหาด้านสภาพแวดล้อมในพื้นที่ และด้านการสนับสนุนส่งเสริมจากหน่วยงานองค์การบริหารส่วนตำบล การสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานในพื้นที่และหน่วยงานภายนอก สอดคล้องกับงานวิจัยด้านการจัดการขยะโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนที่ดำเนินในพื้นที่ต่างๆ

รูปแบบแนวทางการจัดการขยะที่เหมาะสมในครัวเรือนตำบลป่าสังข์ อำเภอดุสิตบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด ในด้านการส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนนั้น ๆ มีส่วนร่วมในการรับทราบปัญหา วิเคราะห์สถานการณ์ต่างๆ ในพื้นที่ เพื่อหาแนวทางการจัดการตนเอง โดยอาจสร้างกฎ กติกา และกลไกชุมชนเพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนและนำสู่ผลการปฏิบัติงานจัดการขยะที่ดีและเหมาะสมสำหรับพื้นที่ รวมถึงการสนับสนุนให้ได้เข้าร่วมกิจกรรมหรือแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเครือข่ายภายนอกทั้งในระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ หรือจังหวัด เพื่อก่อให้เกิดแนวคิดหรือกิจกรรมสร้างสรรค์อันสอดคล้องกับบริบทพื้นที่ของตน สอดคล้องกับแนวคิดของ โคเฮน และอัฟฮอฟ (Cohen & Uphoff, 1981) ว่า การมีส่วนร่วมมี 4 ขั้นตอน คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ทุกขั้นตอนมีความสัมพันธ์ โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมที่ขั้นตอนการตัดสินใจเป็นประการสำคัญ ซึ่งในแนวทางการมีส่วนร่วมที่มุ่งให้ประชาชนเป็นผู้คิดค้นปัญหาเป็นผู้ที่มีบทบาทในทุก ๆ เรื่อง ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน ส่งผลให้การดำเนินงานด้านการจัดการขยะและกิจกรรมอื่นๆ ในพื้นที่เป็นไปอย่างสะดวก รวดเร็ว มีประสิทธิภาพ และสามารถสร้างเสริมให้มีชุมชนมีความเข้มแข็งและสามารถจัดการตนเองอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับพื้นที่อื่นๆ ได้

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของอิสราภาพ มาเรื่อน (2558) ที่ทำการศึกษากระบวนการสร้างความร่วมมือทางสังคมระหว่างชุมชนชาวเขาเผ่าม้ง เผ่าเมี่ยน เผ่าลัวะ เพื่อการจัดการขยะอย่างยั่งยืน ในพื้นที่ตำบลปากกลาง อำเภอปัว จังหวัดน่าน ที่พบว่าปัจจัยแห่งความสำเร็จใน

การขับเคลื่อนกิจกรรมจนทำให้ประชาชนมีความพึงพอใจร้อยละ 100 ได้แก่ การสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบล การมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคีเครือข่าย กิจกรรมมีความสอดคล้องกับภูมิปัญญาของชุมชน และสอดคล้องกับผลการวิจัยของเสริมสุข บัวเจริญ และคณะ (2553) ที่พบว่าปัจจัยแห่งความสำเร็จของการแก้ไขปัญหายยะแบบชุมชนมีส่วนร่วมนั้น มีองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ ความมุ่งมั่นและจริงจังของผู้บริหารระดับสูงในองค์กร การทำงานเป็นทีมอย่างจริงจังของคณะทำงานที่มาจกหลายหน่วยงาน การมีส่วนร่วมของภาครัฐและเอกชนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง และการสร้างเครือข่ายกับองค์กรอื่น

2) การขยายผลแนวปฏิบัติการลดปริมาณขยะสะสมในครัวเรือนขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าสักข์ อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

ในด้านการส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างตัวแทนสมาชิกหรือผู้นำในชุมชนที่มีวิสัยทัศน์และความตั้งใจที่แน่วแน่ในการดำเนินการขับเคลื่อนด้านการลดปริมาณขยะสะสมในครัวเรือน โดยการเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การอบรมเพิ่มพูนความรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น การศึกษาดูงาน เป็นต้น ซึ่งผลการศึกษาพบว่า มีผู้มาศึกษาดูงานทั้งในระดับตำบล ระดับอำเภอ และที่สำคัญคือได้เกิดเครือข่ายภายในกลุ่มการจัดการขยะ ๑๕ พื้นที่ซึ่งได้รับการสนับสนุนจาก สสส.สำนัก ๓ และมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ในการใช้เป็นฐานเรียนรู้และอบรมเชิงปฏิบัติการ แสดงให้เห็นถึงความพร้อมและมีแนวคิดที่จะพัฒนาและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเครือข่ายภายนอกต่างๆซึ่งเป็นผลดีต่อตำบลป่าสักข์ในทุกๆด้านทั้งในด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม ด้านการบริหารจัดการ ด้านภาวะความเป็นผู้นำ ความภาคภูมิใจ และการหนุนเสริมด้านนโยบายขององค์การ ซึ่งแนวทางการบริหารนี้ได้ยึดหลักการทำงานตามศาสตร์ของพระราชชาในด้านการระเบิดจากภายใน อันหมายถึง การจะทำการใดๆ ต้องเริ่มจากคนที่เกี่ยวข้องเสียก่อน ต้องสร้างความเข้มแข็งจากภายในให้เกิดความเข้าใจและอยากทำ ไม่ใช่การสั่งให้ทำ คนไม่เข้าใจก็อาจจะไม่ทำก็เป็นได้ ในการทำงานนั้นอาจจะต้องคุยหรือประชุมกับลูกน้อง เพื่อนร่วมงาน หรือคนในทีมเสียก่อน เพื่อให้ทราบถึงเป้าหมายและวิธีการต่อไป

6.5 ข้อเสนอแนะ

1) ข้อเสนอแนะสำหรับชุมชน

ชุมชนที่มีผู้นำเข้มแข็ง มีเศรษฐกิจที่ดี มีความร่วมมือที่ดีต่อการดำเนินกิจกรรมเพื่อส่วนรวม ควรส่งเสริมให้มีความรู้ความเข้าใจในด้านการจัดการขยะตั้งแต่ต้นทาง รวมถึงการแปรรูปขยะเพื่อเพิ่มมูลค่าในรูปแบบต่างๆ เพื่อก่อให้เกิดรายได้และลดปริมาณขยะสะสมหรือขยะที่ต้องกำจัด

ทั้งนี้ มีการจัดตั้งสภาชุมชน เพื่อการกำกับดูแลและติดตามการดำเนินกิจกรรมอย่างใกล้ชิด โดยการให้ชุมชนมีส่วนร่วมตั้งแต่การกำหนด กฎ กติกา การตรวจสอบ การสร้างแรงจูงใจ สร้างขวัญและกำลังใจต่อกัน

2) ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย

การดำเนินงานวิจัยด้านการจัดการขยะร่วมกับชุมชน ผู้วิจัยอาจทำหน้าที่เป็นวิทยากร เพื่อเสริมสร้างความตระหนักในการจัดการขยะในครัวเรือน ร่วมคิดและเสนอแนะแนวทางในการดำเนินการใดๆ ของชุมชน โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมและเป็นผู้ตัดสินใจในการดำเนินการเอง นอกจากนี้ ยังมีบทบาทในการจัดกิจกรรมหนุนเสริมเพื่อให้ชุมชนมีความสนใจในการจัดการขยะ และเป็นผู้สังเกตการณ์บริบทในพื้นที่ เป็นส่วนหนึ่งในการสะท้อนจุดเด่นหรือจุดที่ควรพัฒนาในมุมมองของนักวิชาการและคนภายนอกชุมชนได้ อย่างไรก็ตาม การติดตามผลการดำเนินงาน ควรมีความต่อเนื่อง และมีแผนการดำเนินงานที่ชัดเจนแต่สามารถยืดหยุ่นได้ตามบริบทของพื้นที่ ทั้งในด้านเวลา การติดต่อประสานงานกับบุคคลหลายระดับ หลายองค์กร และการบริหารจัดการงบประมาณที่เหมาะสม นักวิจัยจึงอาจมีส่วนร่วมในด้านการเป็นที่ปรึกษาด้านวิชาการในลักษณะอื่นๆ เช่น การพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์ การใช้เทคโนโลยีเพื่อช่วยให้การจัดการขยะมีประสิทธิภาพมากขึ้น การอบรมพัฒนาทักษะการเป็นวิทยากรให้กับชุมชนที่มีความพร้อมในการเป็นต้นแบบ เป็นต้น

3) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

องค์การบริหารส่วนตำบลป่าสักข์ มีนโยบายชัดเจนที่จะเป็นชุมชนสะอาดน่ามอง ชุมชนไร้ถังขยะและต้องการเป็นต้นแบบและแหล่งเรียนรู้ด้านการจัดการขยะ ซึ่งหมู่บ้านต้นแบบที่เป็นตัวแทนอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ดคือหมู่ที่ 2 จากการศึกษาครั้งนี้ พบว่า หน่วยงานองค์การบริหารส่วนตำบลป่าสักข์ มีผู้นำเข้มแข็ง มีวิสัยทัศน์ มีบุคลิกและความสามารถเป็นผู้นำที่สามารถกำกับ ติดตาม เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายได้ มีการวางเป้าหมายและตัวชี้วัดการดำเนินงานเป็นแผนปฏิบัติ เพื่อให้สามารถดำเนินการตามแผนได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่สิ่งที่ขาดไม่ได้เลยคือการทบทวนและการสร้างเครือข่ายจากหน่วยงานที่มีความสำเร็จเป็นต้นแบบและแลกเปลี่ยนแนวทางการบริหารจัดการปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทตนเอง นอกจากนี้การเปิดรับเป็นศูนย์ศึกษาดูงาน แหล่งเรียนรู้ เพื่อให้เกิดการพัฒนาตนเองทั้งด้านสิ่งแวดล้อม สุขภาวะและด้านสังคม